

Valvonta-asia, Jälkihuollon perhehoidon sijoitusten ja tukitoimien järjestäminen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueella

Asian kuvaus

Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon on 23.1.2025 saapunut epäkohtailmoitus Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) Perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijältä. Ilmoittaja kirjoittaa tehneensä 28.11.2024 myös sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 29 §:n mukaisen ilmoituksen vastuualuejohtajille Carita Haapalalle ja Saana Savelalle sekä jälkihuoltoyksikön vastuuyksikköpäällikölle ja lähiesihenkilölle Kristiina Peltolalle.

Epäkohtailmoituksessa ilmoittaja toteaa, että hänellä on tiedossa useita asiakastilanteita, jossa toimeksiantosuhteisille perhehoitajille on kerrottu, että he voivat halutessaan tarjota nuorelle mahdollisuutta jäädä asumaan perhehoitajan luokse vuokrasopimuksella, mutta ilman toimeksiantosopimusta.

Ilmoituksessa on kuvattuna myös erään nuoren tilanne. Ilmoittaja kertoo olevansa perhehoitajien vastuutyöntekijä, mutta ei nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Kyseisessä tilanteessa perhehoitajien luokse oli sijoitettuna sisarukset, joista toinen täytti 18 vuonna 2024. Jälkihuollon neuvottelussa jälkihuollon nuorta oli ohjeistettu tekemään vuokrasopimus perhehoitajien kanssa, jotta nuoren toive saada käydä lukio-opinnot loppuun perhehoitajien luona mahdollistuisi. Nuori itse koki, että perhehoitajien luona asuminen mahdollistaa opintojen suorittamisen loppuun. Perhehoitajat totesivat, että nuori voi jäädä asumaan heidän luoksensa ja halusivat toimia nuorelle tukena. Perhehoitajan mukaan vuokrasopimus kattaa huoneen ja ylläpidon (sisältäen ruuan ja vaatehuollon mahdollisuuden) sekä tuen ja ohjauksen arjessa.

Lausunnot ja selvitykset

Aluehallintovirasto on 3.2.2025 pyytänyt Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueelta lausunnon ja selvitykset valvonta-asian selvittämiseksi. Lausuntoon pyydettiin liittämään ilmoituksessa mainitun nuoren asiakasasiakirjat viimeisen vuoden ajalta, epäkohtailmoituksessa mainittuja perhehoitajia koskevat Perhehoidon keskuksen kirjaukset ja sopimukset

viimeisen vuoden ajalta sekä Pohteen jälkihuollon toimintaa ohjaavat ohjeistukset.

Aluehallintovirastoon on toimitettu 5.3.2025 Aikuisten erityispalvelut, Perhe- ja sosiaalipalvelut, Oys psykiatrian toimialueen palvelualuejohtaja Mirva Salmelan lausunto (4.3.2025) ja sen liitteenä vastuuyksikköpäällikkö Maija Kiljanderin laatima selvitys (26.2.2025) ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen lastensuojelun perhehoidon toimintaohje (1.1.2023) alkaen sekä nuoren asiakasasiakirjat.

Palvelualuejohtaja Mirva Salmela toteaa lausunnossaan, että ”Jälkihuollon sisältöä ohjaa lapsen tai nuoren yksilöllinen tarve ja tavoitteet. Jälkihuoltoa järjestetään jälkihuoltosuunnitelman perusteella. Tarve perhehoitoon jälkihuollon tukitoimena arvioidaan yhteistyössä asiakkaan, hänen verkostonsa, lapsen asioista vastaavan lastensuojelun sekä jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden kesken. Perhehoitajien oma näkemys ja halu jatkaa perhehoitoa nuoren täysi-ikäistyttyä, ei yksistään ole riittävä peruste perhehoidon jatkamiselle. Mikäli jälkihuoltoon tehtävän siirtotyöskentelyn aikana nousee esille nuoren tarve perhehoitoon jälkihuollon tukitoimena, kirjataan tämä nuoren jälkihuollon asiakassuunnitelmaan ja tehdään tarvittavat päätökset. Mikäli sosiaaliviranomainen ei näe palvelun tarvetta asiakkaan kanssa samalla tavalla, annetaan asiakkaalle palvelusta kielteinen päätös, mihin hän voi hakea oikaisua. Ilmoituksessa esille tuodun nuoren jälkihuollon palvelut on järjestetty asianmukaisesti yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja myös nuoren oma toive huomioiden. Nuorella ei ole ollut erityisiä tuen tarpeita, jonka perusteella perhehoitoa olisi ollut tarpeellista jatkaa jälkihuollon tukitoimena. Nuoren tuen tarpeisiin on arvoitu riittävän muut palvelut, kuten sosiaaliohjaus ja taloudellinen tuki.”

Vastuuyksikköpäällikkö Maija Kiljanderin laatimassa selvityksessä todetaan, että jälkihuoltoon siirtymässä olevien lastensuojelun asiakkaiden jälkihuollon tukitoimien tarvetta aletaan suunnitella yksilöllisesti kuusi kuukautta ennen nuoren siirtymistä jälkihuoltoon. Tuen tarpeen arvioinnissa tärkeässä asemassa on lapsen asioista vastaava sijaishuollon työntekijä, joka tuntee nuoren tilanteen parhaiten. Nuoren kanssa keskustellaan laajasti hänen oikeuksistaan ja mahdollisista tukitoimista jälkihuollon siirtotyöskentelyn aikana, kuten myös mahdollisuudesta jäädä perhehoitoon, mikäli nuorella on siihen tarve. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, jälkihuollossa jatkavan työntekijän sekä nuoren ja hänen verkostonsa kesken suunnitellaan yhdessä nuoren tarvitsemia jälkihuollon tukitoimia, esimerkiksi jälkihuollon sijoitusta. Mikäli nuorella on erityisen tuen tarve ja yksilöllinen tarve ikätasoaan vahvempaan asumisen tukeen, voidaan hänen kohdallaan arvioida perhehoitoa jälkihuollon tukitoimena. Tällöin asiakas voi jäädä

asumaan perhehoitoon jälkihuollon tukitoimena, jolloin palvelusta annetaan valituskelpoinen päätös ja se kirjataan asiakassuunnitelmaan. Mikäli sosiaaliviranomainen ei näe palvelun tarvetta asiakkaan kanssa samalla tavalla, annetaan asiakkaalle palvelusta kielteinen päätös, mihin hän voi hakea oikaisua.

Kiljanderin selvityksen mukaan tilanteessa, missä nuori jää asumaan perhehoitajien luokse, eikä asiassa tehdä palvelupäätöstä, on asumisen ratkaisu tällöin molempien osapuolten toive ja yhteistyö heidän välillään yleensä toimivaa ja he ovat toisilleen läheisiä. Perhehoitaja voidaan ottaa mukaan jälkihuollon työskentelyyn nuoren verkoston jäsenenä asiakkaan antaman luvan mukaisesti. Mikäli nuori kieltäytyy yhteistyöstä entisten perhehoitajien ja jälkihuollon vastuutyöntekijän kanssa, mietitään, onko nuoren asuminen perhehoidossa siinä tilanteessa mahdollista. Perhehoitaja ja nuori sopivat keskenään siitä, että kuinka paljon nuori maksaa asumisestaan perhehoitajille. Tästä käydään kuitenkin yhteistä keskustelua nuoren, perhehoitajien ja sosiaaliviranomaisten kesken. Asumisen kulut eivät voi olla suuremmat kuin mitä nuori maksaisi asuessaan omassa asunnossaan ja hänelle tulee jäädä myös käyttörahaa toimeentulotuen normien verran. Jälkihuollossa oleva nuori saa erilaisia tukia (toimeentulo-, asumis-, opintotuki), jotka kattavat perustarpeiden ja asumisen kustannukset. Itsenäistymisvaroilla tuetaan itsenäistymistä ja siihen liittyviä hankintoja.

Kiljander toteaa, että perhehoidon myöntämisen kriteerit on kirjattu Pohteen perhehoidon toimintaohjeeseen, mutta jälkihuollon osalta ne ovat varsin väljät ja tarvearviointi perustuu vastuutyöntekijöiden tekemään asiakaskohtaiseen arvioon. Arviossa sovelletaan asumispalveluiden myöntämisen kriteereitä ja jälkihuollossa olevien asiakkaiden kohdalla tarkkoja kriteerejä ei vielä ole. Pohteella työstetään asumispalveluiden myöntämisen kriteereitä, mitä tullaan soveltamaan myös jälkihuollon tukitoimena myönnettävään asumispalveluun. Jatkossa on tarpeen laatia myös kriteerit perhehoidon myöntämiselle jälkihuollon tukitoimena, mikä auttaa työntekijöitä jälkihuoltoon siirtymässä olevan nuoren palvelutarpeen arviossa sekä yhtenäistää arvion tekemistä.

Muu saatu selvitys

Aluehallintovirasto tiedusteli 9.3.2025 Perhehoitoliiton yleistä näkemystä tilanteisiin, joissa jälkihuollossa oleva nuori voi jäädä asumaan perhehoitajan luokse perhehoitajan ja nuoren välisellä vuokrasopimuksella.

Perhehoitoliiton lasten ja nuorten perhehoidon kehittämispäällikkö Anu Lehtosaari vastasi 12.3.2025 aluehallintovirastolle ja totesi, että Perhehoitoliiton näkemyksen mukaan ilmiö on korostunut viime aikoina ja

liittyy hyvinvointialueiden säästötavoitteisiin. Nuoren ja perhehoitajan neuvonta näyttäytyy tilanteissa usein puutteellisena. Asiasta sovitaan suullisesti ja vedotaan hyvinvointialueen ohjeisiin siitä, ettei jälkihuoltoa järjestetä perhehoitona. Perhehoitoliitto katsoo, että nuoren tuen tarpeet ovat yleensä suuremmat kuin pelkkä asunnontarve. Nuoren sanoitus omista tarpeista ja perhehoitajan tuen merkityksestä saattaa jäädä ohueksi. Perhehoitoliitossa ajatellaan, että jos nuorella on tarve perhehoitajan tukeen, tulee se järjestää jälkihuoltona. Tuki voidaan järjestää perhehoitajan toimesta myös nuoren omaan kotiin.

Perhehoitoliiton mukaan perhehoitajat haluavat pysyä perhehoitajan tehtävässä, kuin alkaa vuokraustoimintaan. Vuokrasopimustoiminnassa tuki ja valvonta on säätelämätöntä, koska perhehoitajalla ei ole perhehoitajan statusta ja julkista hallintotehtävää suhteessa nuoreen. Perhehoitoliitto katsoo, että asunnonvuokrausliiketoiminnalla käytetään väärin sijaishuollon aikana rakennettuja suhteita ja siirretään yhteiskunnalle kuuluvaa taloudellista vastuuta perhehoitajille. Ei ole tarkoituksenmukaista luoda jo olemassa olevan, lailla säännellyn jälkihuollon järjestämisen rinnalle toista järjestelmää, joka heikentää sekä nuoren että perhehoitajan oikeusturvaa.

Perhehoitoliiton näkemyksen mukaan vuokraustoiminta eriarvoistaa nuoria, sillä biologiset lapset voivat asua kotonaan 18 vuotta täytettyään ja saada tarpeiden mukaista tukea itsenäistymiseen. Perhehoitoliitto on muistutellut hyvinvointialueita siitä, että jälkihuollon tarkoituksena on tukea sijaishuollosta itsenäistyvää nuorta, niin kuin vanhemmat tavanomaisesti tukevat itsenäistyvää nuorta. Perhehoidon vahvuutena on juuri se, että pystytään korvaamaan tavanomaista lapsuutta ja nuoruutta, jota nuori ei ole vanhemmilta saanut.

Aluehallintoviraston ratkaisu ja perustelut

Ratkaisu

Aluehallintovirasto toteaa asiakasta koskevan asiakirjaselvityksen perusteella johtopäätöksenä, että asiakirjoissa on nähtävissä puutteita nuoren oikeudessa saada hyvinvointialueelta hyvää jälkihuoltoa ja asiassa on saattanut vaarantua nuoren jälkihuollollisten oikeuksien toteutuminen. Asiaa ei voida kuitenkaan aluehallintoviraston keinoin enempää selvittää puutteellisen dokumentaation johdosta.

Aluehallintovirasto katsoo näkemyksensä, että nuoren oikeusturvan varmistamiseksi nuorelle olisi tullut antaa kirjallinen valituskelpoinen päätös tilanteesta, jossa nuori haluaa jatkaa asumista perhehoitajalla, mutta sosiaaliviranomaisen arvioinnin

mukaan jälkihuollon sijoitukselle tai perhehoitajan antamille muille tukitoimille ei ole tarvetta.

Aluehallintovirasto kehottaa Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialuetta ryhtymään viipymättä toimenpiteisiin jälkihuollon sijoituksia koskevan ohjeen laatimiseksi ja jälkihuoltokäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi. Hyvinvointialueella on oltava yhtenäiset käytännöt, joiden avulla jälkihuollon suunnittelu käynnistetään hyvissä ajoin ennen täysi-ikäistymistä, tukitoimien ja palveluiden tarve arvioidaan sekä sosiaalityön prosesseissa turvataan ennakoitavuus ja jatkuvuus myös siten, että lapsen etu ja läheissuhteet otetaan aina huomioon.

Aluehallintovirasto ohjaa hyvinvointialuetta huomioimaan jälkihuollon järjestämisessä seuraavan ohjauksen toiminnassaan;

- **Jälkihuollon sijoitus perhehoitoon on ensisijainen menettelytapa silloin kun nuori tarvitsee tukea ja jää sijaishuollon päätyttyä asumaan sijaisperheeseen.**
- **Tunnustetaan mahdollinen sijaisperheen tarjoama tuki osaksi nuoren tukitoimia, jos nuori tosiasiallisesti saa ohjausta, apua ja tukea entiseltä sijaisperheeltä asuessaan perhehoitajan kodissa tai muualla. Tästä tukitoimesta laaditaan asiakkaalle palvelupäätös ja tehdään perhehoitajan kanssa sopimus.**
- **Pelkkä vuokrasopimusjärjestely sopii vain täysin itsenäisille nuorille, joilla ei ole tuen tarvetta ja perhehoitajalla on käytössään erillinen tila nuoren asumiselle.**

Aluehallintovirasto toteaa lisäksi, että päätöksentekomenettelyjen ja kirjaamisen on oltava läpinäkyvää ja tarkkaa;

- **Päätöksenteossa on määriteltävä selkeät kriteerit jälkihuollon sijoituksen ja muiden tukitoimien arvioinnille yksilöllisyyttä unohtamatta.**
- **Nuoren (ja perhehoitajan) osallistumisoikeudesta, mielipiteiden ja näkemysten selvittämisestä on huolehdittu prosessin aikana ja ne on kirjattu asianmukaisesti.**
- **Nuoren jälkihuollollisista oikeuksista ja oikeussuojakeinoista on informoitu nuorta ymmärrettävällä tavalla.**
- **Nuorelle on laadittu yksilöllinen ja yksityiskohtainen jälkihuoltosuunnitelma, josta ilmenevät tukitoimien ja palvelujen tavoitteet ja käytännön toteutustavat.**

Aluehallintovirasto korostaa ohjauksena, että hyvinvointialue on sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 45 §:n 1 ja 5 momentin nojalla velvollinen antamaan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnastaan aluehallintovirastolle ohjaus- ja

valvontatehtävän toteuttamiseksi välttämättömiksi katsottavia tietoja ja selvityksiä. Jos asiakirjoja ei ole tai niitä ei pystytä toimittamaan, tulee selvityksessä mainita asiasta.

Asia ei anna aiheutta aluehallintovirastolle jatkotoimenpiteisiin edellä mainitun ohjauksen lisäksi.

Valvonta-asian käsittely aluehallintovirastossa päättyy.

Perustelut

Sovelletut oikeusohjeet

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Perustuslain (731/1999) 19 §:n 1 momentin mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Pykälän 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Pykälän 4 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Hallintolain (434/2003) 6 §:n mukaisesti viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään

nähdén. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Hallintolain 31 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.

Hallintolain 34 §:n 1 momentin mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Hallintolain 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti. Päätös voidaan antaa suullisesti, jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi. Suullinen päätös on viipymättä annettava myös kirjallisena oikaisuvaatimusohjeineen tai valitusosoituksineen. Määräaika oikaisuvaatimuksen tekemiseen tai muutoksenhakuun alkaa kirjallisen päätöksen tiedoksisaannista siten kuin siitä erikseen säädetään.

Hallintolain 45 §:n 1 momentin mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, jäljempänä sosiaalihuollon asiakaslaki) 4 §:n 1 momentissa säädetään, että asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa.

Sosiaalihuollon asiakaslain 6 §:n mukaan sosiaalihuollon järjestämisen tulee perustua viranomaisen tekemään päätökseen tai yksityistä sosiaalihuoltoa järjestettäessä sosiaalihuollon toteuttajan ja asiakkaan väliseen kirjalliseen sopimukseen.

Sosiaalihuollon asiakaslain 8 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan. Pykälän 2 momentin mukaan asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Sama koskee hänen sosiaalihuoltoonsa liittyviä muita toimenpiteitä. Asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 §:n 1 momentin mukaan asiakkaan etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat: 1) asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin; 2) asiakkaan itsenäisen suoriutumisen ja omatoimisuuden vahvistumisen sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet; 3) tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen; 4) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan; 5) kielellisen, kulttuurisen sekä uskonnollisen taustan huomioimisen; 6) toivomuksia, taipumuksia ja muita valmiuksia vastaavan koulutuksen, väylän työelämään sekä osallisuutta edistävän toiminnan; 7) asiakassuhteen luottamuksellisuuden ja yhteistoiminnan asiakkaan kanssa. Pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden edun toteutumiseen.

Sosiaalihuoltolain 30 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan eikä hänen ihmisarvoaan loukata. Sosiaalihuoltoa koskevia päätöksiä ja ratkaisuja tehtäessä ja sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan etu siten kuin 4 ja 5 §:ssä säädetään.

Sosiaalihuoltolain 33 §:n sosiaalihuollon suunnittelusta ja toteuttamisesta on pidettävä huolta sen mukaan kuin tässä laissa tai muutoin säädetään. Sosiaalipalvelujen tulee olla sisällöltään ja laadultaan sellaisia kuin lainsäädäntö edellyttää. Yleiset hyvinvointialueen sosiaalipalvelut on toteutettava siten, että ne soveltuvat kaikille asiakkaille. Tarvittaessa avun ja tuen tarpeessa oleva henkilö on ohjattava erityispalvelujen piiriin. Palvelut on lähtökohtaisesti toteutettava siten, että niihin on mahdollista hakeutua oma-aloitteisesti riittävän aikaisessa vaiheessa. Sosiaalipalveluja on pyrittävä järjestämään eri hallinnonalojen peruspalvelujen yhteydessä, jos järjestely edistää palvelujen yhteensovittamista ja laadultaan hyvien palvelujen järjestämistä. Tiedot siitä, minkälaisia sosiaalipalveluja on mahdollista saada, miten niitä voi hakea ja mitkä ovat palvelujen saamisen perusteet, on julkaistava helposti saavutettavalla ja ymmärrettävällä tavalla.

Sosiaalihuoltolain 45 §:n 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä.

Perhehoitolain (263/2015) 11 §:n mukaan hyvinvointialueen ja yksityisen perhehoidon tuottajan välisessä sopimuksessa perhehoidon antamisesta tulee sopia: 1) perhehoidosta maksettavasta korvauksesta; 2) perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen

maksamisesta; 3) perhehoidossa olevan yksilöllisistä tarpeista johtuvien erityisten kustannusten korvaamisesta; 4) hoidon arvioidusta kestosta; 5) perhehoitajalle annettavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä näiden toteuttamisesta; 6) sopimuksen irtisanomisesta; 7) tarvittaessa muista perhehoitoa koskevista seikoista.

Perhehoitolain 15 §:n mukaan perhehoidon järjestämisestä vastaava hyvinvointialue vastaa toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla perhehoitajalle annettavasta tarvittavasta valmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta sekä perhehoitajaksi aikovalle henkilölle annettavasta ennakkovalmennuksesta. Perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Perhehoitajalle on järjestettävä riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää. Perhehoidosta tehtyä sopimusta tarkistetaan hoidon kestoa tai sisältöä koskevien muutosten vuoksi sekä myös, kun sen tarkistamiseen muutoin on aihetta.

Lastensuojelulain (417/2007) 5 §:n mukaan lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin.

Lastensuojelulain 20 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lapsen mielipide on selvitettävä hienovaraisesti sekä siten, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Lapsen mielipiteen selvittämisen tapa ja pääasiallinen sisältö on kirjattava lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin.

Lastensuojelulain 24 §:n 1 momentin mukaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista ja avustettava virkansa puolesta lasta tai nuorta puhevallan käytössä sekä tarvittaessa ohjattava lapsi tai nuori oikeusavun piiriin taikka huolehdittava siitä, että lapselle haetaan 22 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa edunvalvojaa.

Lastensuojelulain 30 §:n 1 momentin mukaan lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. Pykälän 5 momentin mukaan jälkihuollossa olevaa lasta tai nuorta koskevaan asiakassuunnitelmaan kirjataan jälkihuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä erityisen tuen ja avun järjestäminen lapselle tai nuorelle ja hänen vanhemmilleen, huoltajilleen tai muille hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaaville.

Lastensuojelulain 32 a §:n 1 momentin mukaan lapselle ja hänen lailliselle edustajalleen ja huoltajalleen on viipymättä annettava tieto tämän lain mukaisten päätösten ja toimenpiteiden sisällöstä ja perusteista sekä käytettävissä olevista muutoksenhaku- ja oikeussuojakeinoista sekä mahdollisuuksista oikeusavun saamiseen.

Lastensuojelulain 33 §:n mukaan 1 momentin mukaan lastensuojelun työntekijöiden tulee merkitä lasta tai nuorta koskeviin asiakasasiakirjoihin lastensuojeluasian 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua vireille tulosta lähtien kaikki lapsen tai nuoren tarvitsemien lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavat tiedot sekä toimenpiteiden suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot.

Lastensuojelulain 75 §:n mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä lapselle tai nuorelle tämän luvun mukainen jälkihuolto 40 §:ssä tarkoitetun sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on järjestettävä myös 37 §:ssä tarkoitetun avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen, jos sijoitus on kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja kohdistunut lapseen yksin. Jälkihuoltoa voidaan järjestää myös muulle kuin 1 momentissa tarkoitetulle lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle. Hyvinvointialueen velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut 1 momentissa tarkoitetun kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 23 vuotta.

Lastensuojelulain 76 §:n mukaan hyvinvointialueen on järjestettävä jälkihuolto lapsen tai nuoren tuen tarpeisiin perustuva 30 §:n 4 momentin mukainen asiakassuunnitelma huomioon ottaen tukemalla lasta tai nuorta sekä hänen vanhempiaan ja huoltajiaan sekä henkilöä, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi tai nuori on, siten kuin avohuollon tukitoimia koskevassa 7 luvussa, perhehoitajien tukemista huollon siirron jälkeen koskevassa 46 §:n 2 momentissa, ihmissuhteita ja yhteydenpitoa koskevassa 54 §:ssä sekä tässä luvussa säädetään. Jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, jäljempänä sote-järjestämislaki) 4 §:n 1 momentissa säädetään, että hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Asiakkaan yksilöllisestä palvelutarpeesta ja hoidon tarpeen arvioinnista säädetään erikseen. Palvelut on toteutettava

yhdenvertaisesti, yhteen sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita.

Sote-järjestämislain 8 §:n 1 momentissa säädetään, että hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Sote-järjestämislain 10 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueella on vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi. Hyvinvointialueen on huolehdittava yhteen sovitettuja palveluja laaja-alaisesti tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittamisesta ja palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta hyvinvointialueen muiden palvelujen kanssa sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä.

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 7 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavan valinnasta;
- 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023)) (myöh. sote-valvontalain) 23 §:n 1 momentin mukaan palvelunjärjestäjän on varmistettava omavalvonnalla sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviensä lainmukainen hoitaminen. Palvelunjärjestäjän on valvottava toimintaansa siten, että sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden ja potilaiden tarve ja turvallisuus edellyttävät. Palvelunjärjestäjän on otettava toiminnassaan huomioon, että sosiaalihuollon asiakkaiden ja potilaiden palvelut toteutetaan yhdenvertaisesti. Pykälän 2 momentin mukaan palvelunjärjestäjän omavalvontaan kuuluu valvoa oman palvelutuotannon lisäksi eri palveluntuottajien kanssa tekemiensä sopimusten noudattamista sekä ohjata ja valvoa yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa. Palvelunjärjestäjän on varmistettava omien sekä hankkimiensa palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu. Palvelunjärjestäjän on seurattava myös sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen henkilöstön riittävyyttä sekä tilojen ja laitteiden turvallisuutta ja soveltuvuutta palvelujen toteuttamisessa.

Sote-valvontalain 32 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan sosiaali- ja terveystalvövelujen järjestämisen ja tuottamisen lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta.

Sote-valvontalain 33 §:n mukaan valvontaviranomainen ryhtyy tietoonsa tulleen valvonta-asian perusteella niihin toimenpiteisiin, joihin se asiakas- tai potilasturvallisuuden varmistamisen tai lain noudattamisen kannalta katsoo olevan aihetta.

Sote-valvontalain 38 §:n 1 momentin mukaan jos sosiaali- ja terveystalvövelujen järjestämisessä, tuottamisessa tai toteuttamisessa havaittu puute, virheellisyys, laiminlyönti tai muu epäkohta ei anna aihetta 39 §:ssä tarkoitettuihin toimenpiteisiin, valvontaviranomainen voi saattaa palvelunjärjestäjän tai palveluntuottajan, palveluyksikön vastuuhenkilön tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevan henkilön tietoon käsityksensä lain mukaisesta menettelystä tai kiinnittää edellä mainittujen tahojen huomiota toiminnan asianmukaiseen järjestämiseen ja tuottamiseen sekä hyvän hallinnon vaatimuksiin. Säännöksen 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voi myös kehottaa palvelunjärjestäjää tai palveluntuottajaa, palveluyksikön vastuuhenkilöä tai virheellisestä toiminnasta vastuussa olevaa henkilöä korjaamaan todetun puutteen tai muun epäkohdan. Jos edellä tarkoitettuja toimenpiteitä ei voida asian kokonaisarviointin vaikuttavat seikat huomioon ottaen pitää riittävinä, valvontaviranomainen voi antaa edellä mainituille tahoille huomautuksen vastaisen varalle.

Asian arviointi ja johtopäätökset

Menettely ilmoituksessa mainitun nuoren jälkihuollon järjestämisessä

Aluehallintovirasto toteaa, että käsiteltävä asia koskee toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Aluehallintovirasto toteaa, että lapsen sijoittaneen hyvinvointialueen on valvottava toimeksiantosuhteista perhehoitoa niin kuin perhehoitolain 22 §:ssä säädetään. Aluehallintovirastolla ei ole toimivaltaa valvoa toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Aluehallintoviraston valvonnan toimialue rajoittuu ammattihenkilöiden ja hyvinvointialueen valvontaan ja erityisesti siihen, miten hyvinvointialue toteuttaa omavalvontaa ja järjestää asiakkaille palveluja.

Aluehallintovirasto toteaa, että sille ei toimitettu selvityspyynnössä pyydettyjä perhehoitajia koskevia kirjauksia ja sopimuksia, joten aluehallintovirasto voi tarkastella asiaa tarkemmin vain ilmoituksessa

mainitun nuoren tilanteen kautta. *Aluehallintovirasto korostaa ohjauksena, että hyvinvointialue on sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain 45 §:n 1 ja 5 momentin nojalla velvollinen antamaan sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnastaan aluehallintovirastolle ohjaus- ja valvontatehtävän toteuttamiseksi välttämättömiksi katsottavia tietoja ja selvityksiä. Jos asiakirjoja ei ole tai niitä ei pystytä toimittamaan, tulee selvityksessä mainita asiasta.*

Palvelualuejohtaja Mirva Salmelan lausunnon mukaan nuoren jälkihuollon palvelut on järjestetty asianmukaisesti yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja myös nuoren oma toive huomioiden. Nuorella ei ole ollut erityisiä tuen tarpeita, jonka perusteella perhehoitoa olisi ollut tarpeellista jatkaa jälkihuollon tukitoimena.

Vastuuyksikköpäällikkö Maija Kiljanderin selvityksessä todetaan, että perhehoidon sijoitusta jälkihuollon tukitoimena voidaan arvioida, jos nuorella on erityisen tuen tarve ja yksilöllinen tarve ikätasoaan vahvempaan asumisen tukeen. Kiljanderin selvityksen mukaan jälkihuollon sijoituksen kriteerit ovat väljät ja perustuvat työntekijöiden arvioon. Kiljander näkee selvityksessään kehittämistarpeena juuri kriteerien laatimisen perhehoidon myöntämiselle jälkihuollon sijoituksena. Kriteerit yhtenäistäisivät arvion tekemistä.

Nuoren lastensuojelun jälkihuollon asiakassuunnitelmasta (päiväty 30.7.2024, jossa neuvottelu pidetty 18.6.2024 nuoren, perhehoitajan ja lastensuojelun sekä jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden kanssa) selviää, että huostaanotettu lapsi täysi-ikäistyi 17.7.2024 ja käy lukiota. Suunnitelman mukaan nuorella ei ole viranomaisverkostoa ympärillään ja viimeisin kontakti nuorisopsykiatriaan on ollut vuosi sitten. Suunnitelmassa todetaan, että nuori on jäämässä perhehoitajien luokse asumaan heidän keskinäisellä sopimuksellaan. Nuori on kertonut näkemyksensä, että hänellä ei ole kiire muuttaa pois, vaan hän voi käydä lukion loppuun perhehoitajalta käsin. Nuori on todennut, että yksin asuminenkaan ei ole hänelle ongelma, mikäli asunto löytyisi kyseiseltä paikkakunnalta. Suunnitelmassa todetaan, että nuori on keskustellut perhehoitajan kanssa asumisen kuluista. Perhehoitajat auttavat nuorta hakemaan kelalta etuudet (opintotuki, perustoimeentulotuki ja asumistuki), mikäli tekevät virallisen vuokrasopimuksen asumisesta. Suunnitelmassa todetaan nuoren tuen ja palvelujen tarpeesta, että tuen tarpeeseen voidaan vastata perhehoitajien antamalla tai jälkihuollon tuella. Nuorella ei ole päivittäistä, selkeää tuen tarvetta. Nuoren arjen taidot ovat hyvät.

Jälkihuollon asiakassuunnitelmassa nuorelle on suunniteltu sosiaali-ohjausta elämään liittyvissä asioissa (mm. raha-asiat, työ, koulutus ja muut arjen asiat). Lisäksi nuorta tuetaan jälkihuollon taloudellisella tuella opiskeluun

liittyvissä hankinnoissa ja harrastustoiminnassa sekä läheisten yhteydenpidon kustannuksissa.

Jälkihuollon suunnitelman kohtaan "Asiakkaalle on annettu selvitys oikeuksista, velvollisuuksista ja erilaisista tilanteeseen sopivista toimenpidevaihtoehdoista" on kirjattu "Kyllä" ja "Nuorelle kerrottu jälkihuolto-oikeudesta ja jälkihuollon tukitoimista". Eriäviä näkemyksiä "ei ilmennyt keskustelun aikana". Aluehallintovirasto toteaa, että kohtaan ei ole tarkemmin avattu mistä jälkihuollon tukitoimista nuoren kanssa on keskusteltu. Myöskään nuoren asiakaskertomuskirjauksesta 18.6.2024 (tai aiemmista) ei käy esille, että jälkihuollon sijoituksen mahdollisuudesta olisi keskusteltu nuoren ja perhehoitajien kanssa. Kirjauksessa todetaan, että "Perhehoitaja ja nuori ovat keskustelleet nuoren jäämisestä sijaisperheeseen, vaikka täyttää 18 vuotta. Perhehoitaja kertoo, että hän ja puoliso ovat sitä mieltä että 400 euroa/kk olisi sopiva summa minkä nuori maksaa heille ja se kattaa ruokahuollon, vuokran, vaatehuollon". Asiakirjoista ei siis selviä, onko nuorelta kysytty, että haluaako hän hakea jälkihuollon sijoitusta vuokralla asumisen sijaan. Kevään 2024 aikana tehtyjen kirjauksissa todetaan, että "nuori ei ole puhunut perhehoitajalle, että jäisi perhehoitoon asumaan, mutta nuoren nuorempi sisarus on todennut perhehoitajalle, että isosisar voisi jäädä kyllä perheeseen asumaan". Kirjauksissa todetaan, että "nuori on puhunut perhehoitajalle oman yksión hankkimisesta paikkakunnalta".

Aluehallintovirasto toteaa, että sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:n mukaan sosiaaliviranomaisen on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Nuoren asiakaskirjauksista ei kerrota riittävällä tavalla, miksi juuri vuokrasopimusjärjestelyyn on päädytty perhehoidon sijoituksen sijaan ja kuka sitä on alun perin ehdottanut. Tältä osin asiassa jää epävarmuutta siitä, että millä tavalla nuoren oikeus saada riittävästi tietoa eri vaihtoehdoista ja niiden oikeusvaikutuksista, on toteutunut. Asiakirjoista ei selviä myöskään perhehoitajien mielipide mahdolliseen jälkihuollon sijoitukseen.

Aluehallintovirasto toteaa yleisellä tasolla ohjauksena, että tarkkojen kirjausten tehtävänä on varmistaa asiakkaan oikeusturvaa. Jos kirjaukset jäävät epäselviksi, niukoiksi tai hyvin yleiselle tasolle tai muutoin tulkinnanvaraisiksi, niin valvontaviranomaisen on hankala todentaa asiaa jälkikäteen kirjallisessa menettelyssä. Aluehallintovirasto toteaa edelleen yleisellä tasolla, että jos yhteistä näkemystä ei saavuteta jälkihuollon sisällöstä, on sosiaalityöntekijän annettava asiassa perusteltu kirjallinen päätös. Päätös on annettava myös nuoren suulliseen hakemukseen. Päätös täytyy tehdä myös silloin, kun nuoren toivomaa palvelua ei myönnetä tai se

myönnetään jonain muuna palveluna. Hyvänä sosiaaliviranomaisen työkäytännönä voidaan pitää vastaavanlaisissa tilanteissa sitä, että kirjataan jälkihuollon suunnitelmaan tai vähintäänkin asiakaskertomukseen, että nuorelle on kerrottu mahdollisuudesta hakea jälkihuollon sijoitusta ja saada siitä valituskelpoinen päätös. Kirjauksesta tulee ilmetä myös nuoren mielipide ja näkemys asiaan. Lisäksi tilanteessa, jossa sosiaaliviranomainen haluaa lopettaa (pitkään kestäneen) perhehoidon ja myös sijaisvanhemmat vastustavat lopettamista, tulisi asiassa tehdä valituskelpoinen päätös.

Aluehallintovirastolle syntyy nuoren asiakirjojen perusteella näkemys, että nuori on itsenäisesti pärjäävä lukiota käyvä opiskelija, jolla ei ole elämässään ikätasostaan poikkeavia haasteita. Nuori on kuitenkin ilmaissut haluavansa käydä lukion loppuun sijaisperheessään, ja asiakassuunnitelman mukaan hänellä ei ole kiire muuttaa perhehoitajalta pois. Sijaisperheessä asuminen antaa nuorelle mahdollisuuden keskittyä lukio-opintoihin ilman kiirehtimistä itsenäiseen asumiseen, kuten ikäisillään nuorilla. Nuoren sisarusuhde ja suhde perhehoitajiin on läheinen. Aluehallintovirasto katsoo, että nuoren jääminen sijaisperheeseen tukee myös hänen sosiaalisten- ja kiintymyssuhteidensa säilymistä. Nuorella on pari vuotta nuorempi sisarus, joten nuoren sijoituksen jatkaminen tukisi myös nuoremman sisaruksen hyvinvointia ja sosiaalisia suhteita.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (artikla 8, 9, 10, 18, 20, 25) mukaan sisarusia ei tule erottaa toistaan. Jokaisella lapsella on sopimuksen mukaan oikeus säilyttää perhesuhteensa. Valtion on tuettava perhesiteiden olemassaoloa ja tunnustamista jokaisen lapsen oikeutena. Lapsen oikeuksien sopimuksessa ohjeistetaan jäsenvaltioita aina katsomaan perheen kokonaisuutta, ei yksittäistä lasta erillään ja suunnittelemaan sijoitusratkaisut siten, että sisarusten väliset siteet säilyvät. Toiseen sisarukseen kohdistuvat lastensuojelun päätökset koskettavat myös toista sisarusta välillisesti. Perheeseen – ja siten sisarussuhteisiin – kohdistetuissa päätöksissä on aina arvioitava, mitkä ratkaisut parhaiten turvaavat lapsen ja nuoren kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin.

Asiakirjojen mukaan nuorella on ollut haasteita peruskouluopintojen suorittamisessa, mutta koulunkäynnissä on tapahtunut runsaasti edistystä sijoituksen aikana perhehoitajien tuen avulla. Asiakirjoista tulee vahva vaikutelma, että nuori on kuntoutunut erittäin hyvin sijaisperheessä asuessaan. Aluehallintovirasto tähdentää, että jälkihuollon tarkoituksena on edistää nuoren mahdollisuuksia kiinnittyä yhteiskuntaan, jonka takia nuoria tulee erityisesti tukea koulutus- ja opintoasioissa. Nämä ihmissuhteita, opiskelua ja kuntoutumista tukevat seikat tulevat myös huomioida jälkihuollon päätöksiä tehdessä ja palveluja järjestettäessä.

Nuorelle on suunniteltu jälkihuollon palveluna sosiaaliohjausta itsenäistymiseen liittyvissä asioissa. Jälkihuollon suunnitelmassa oleva maininta, että *"nuoren tuen tarpeeseen voidaan vastata perhehoitajien antamalla tai jälkihuollon tuella"*, antaa kuvan, että nuori todennäköisesti tarvitsee tukea itsenäistymisessä, jolloin tukea on annettava joko sosiaaliohjauksen keinoin tai perhehoitajalta käsin. Jälkihuolto-suunnitelmaan ei ole kirjattu sosiaaliohjauksen määrää sekä kuinka usein nuori tapaa vastuutyöntekijään. Jälkihuoltosuunnitelmaan on kirjattu tapaamisten kohdalle, että *"Nuori toivoo, että jälkihuollosta ollaan häneen kuukausittain yhteyksissä. Nuori voi myös itse pyytää tapaamista"*.

Aluehallintovirasto katsoo, että jälkihuoltosuunnitelma ei ole riittävällä tarkkuudella ja asianmukaisesti laadittu, koska entiset perhehoitajat eivät voi olla vastuussa vuokrasuhteiselle nuorelle jälkihuollon tuen ja ohjauksen antamisesta ilman palvelusta tehtyä päätöstä sekä vastuutyöntekijän ohjauksen ja tuen laatu ja määrä jää epämääräiseksi. Tästä syntyy ajatuskulku, että nuoren jäädessä vuokrasopimussuhteisesti perhehoitajalle asumaan, nuori saa todennäköisesti tukea arjen asioissa perhehoitajaltaan, jolloin sosiaaliohjausta tarvitaan vähemmän (jossa hyvinvointialue säästää). Jo asiakaskirjauksessa todetaan, että perhehoitaja auttaa nuorta hakemaan Kelan etuuksia. Kirjausten mukaan vuokrasopimusjärjestely kattaa myös nuoren ruoka- ja vaatehuollon. Asiakirjoista ei ilmene saavatko perhehoitajat korvausta antamastaan ohjauksesta nuorelle, jota nuori tulee perhehoitajilta kuitenkin saamaan. Ilman toimeksiantosopimusta perhehoitajat eivät saa myöskään kulukorvausta nuoren ylläpidosta (mahdollisesti vuokrasopimusmaksun ylittävistä kuluista). Tältä osin syntyy käsitys, että perhehoitajat haluavat pyyteettömästi tarjota nuorelle mahdollisuuden jäädä heille asumaan ja antaa ohjausta ilman korvausta, koska ovat kiintyneitä nuoreen ja nuoresta on muodostunut perheenjäsen. Perhehoitajan rooli vuokranantajana ja samalla tehtävä tuen antajana jää epäselväksi. Riskinä on, että nuori jää tukitoimien väliin, jos perhehoitajien antamaa tukea ei muodollisesti tunnusteta osaksi jälkihuoltoa.

Aluehallintovirasto toteaa, että jälkihuollossa olevalla nuorella on oikeus saada sosiaalityön palveluja ja tavata omaa työntekijäänsä riittävästi ja yksilöllisesti jälkihuollon aikana mahdollisesti muuttuviin jälkihuollollisiin tarpeisiin vastaamiseksi. Hyvinvointialueella ja sen alaisella toimivaltaisella sosiaaliviranhaltijalla on myös korostettu velvollisuus huolehtia siitä, että jälkihuollossa oleva itsenäistymässä oleva nuori saa riittävästi ohjausta ja riittävästi tukea saadakseen jälkihuollolliset oikeutensa turvattua. Aluehallintovirasto toteaa, että nuoren siirtyessä jälkihuoltoon hänen hyvinvointialueen työntekijänsä vaihtuu yleensä. Tällöin nuori turvautuu tavallisesti tuttuihin sijaisperheen aikuisiin, jolloin sijaisperheen tarjoama tuki tulisi ottaa osaksi nuoren sosiaaliohjausta, vaikka tämä asuisikin

erillisessä vuokra-asunnossa. Sijaisperheen antama tuki nuorelle voi parhaimmillaan toimia siirtymävaiheena muutostilanteessa, jossa nuori tutustuu samalla uuteen työntekijäänsä ja luo häneen vähitellen suhdetta. Sijaisperhe voi auttaa uutta työntekijää tutustumaan nuoreen kertomalla nuoren yksilöllisistä piirteistä ja tarpeista.

Aluehallintovirasto toteaa, että edellä mainitut seikat puoltaisivat asiakirjojen valossa nuoren asumista jälkihuollon sijoituksessa tai vähintäänkin perhehoitajien kanssa tehtävää sopimusta jälkihuollon tuen antamisesta nuorelle. Kirjaukset ovat kuitenkin hyvin suppeat, eikä niistä käy ilmi nuoren oma näkemys jälkihuollon palvelujen, kuten sosiaaliohjauksen toteuttamistavasta ja jälkihuollon sijoituksesta. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan nuorelle tulisi tehdä muutoksenhakukelpoinen kielteinen päätös, jos päädytään sosiaaliviranomaisen arvion perusteella siihen, että nuorelle ei järjestetä jälkihuollon sijoituksena perhehoitoa tai perhehoitajalta saatavaa tuki- ja ohjauspalvelua, mutta nuori jää asumaan perheeseen.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan, jos nuori kokee täysi-ikäistyttyään tarvitsevänsä vielä sijaisperhettä, tulisi pyrkiä siihen, että tehdään suunnitelma itsenäistymisestä asteittain perhehoidosta omaan itsenäiseen elämään. Perhehoitajan palkkiota ja kulukorvausta tulee arvioida siinä suhteessa, miten paljon itsenäistymisen tukemisessa tarvitaan perhehoitajan tukea ja apua. Jälkihuoltosuunnitelmassa tulee sopia itsenäistymisprosessille tavoitteet sekä millä aikavälillä tilannetta arvioidaan. Sitä mukaan, kun nuori asteittain itsenäistyy, perhehoitajan tuki vähenee ja sen myötä perhehoitajalle maksettavat palkkiot ja korvauksetkin pienenevät.

Aluehallintovirasto toteaa johtopäätöksensä, että asiakirjoissa on nähtävissä puutteita nuoren oikeudessa saada hyvää jälkihuoltoa ja asiassa on saattanut vaarantua nuoren jälkihuollollisten oikeuksien toteutuminen, mutta asiaa ei voida aluehallintoviraston keinoin selvittää tarkemmin puutteellisten kirjausten johdosta. Aluehallintovirasto ohjaa hyvinvointialuetta huomioimaan jälkihuollon järjestämisessä edellä mainitun ohjauksen toiminnassaan.

Hyvinvointialueen velvollisuus jälkihuollon palveluiden järjestämiseen

Aluehallintovirasto toteaa, jälkihuolto-oikeuden syntyessä jälkihuoltoa tulee järjestää siinä laajuudessa, kun lapsen tai nuoren tosiasiallinen tarve edellyttää. Hyvinvointialueen velvollisuus järjestää jälkihuoltoa sisältää velvollisuuden tukea lasta tai nuorta erityisesti hänen asumisessaan, itsenäistymisessä, toimeentulossa, koulutuksessa ja muissa tarpeissa. Jälkihuoltoon nuorella on erityinen oikeus palveluihin ja tukitoimiin, joihin

liittyy oleellisena osana asumisen järjestäminen. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea nuorta siten, että nuori saa riittävät valmiudet itsenäiseen elämään sijaishuollon jälkeen. Nuoren oikeuksien toteuttamiseksi on jälkihuoltosuunnitelman merkitys keskeinen, johon tulee kirjata nuoren erityiset jälkihuollolliset tarpeet ja miten ne käytännössä järjestetään. Lisäksi suunnitelmaan tulee kirjata nuoren oma käsitys palvelujen tarpeesta ja palvelujen toteuttamistavasta. Hyvinvointialueen velvollisuus jälkihuollon järjestämiseen päättyy viimeistään, kun nuori täyttää 23 vuotta.

Pohteen perhehoidon toimintaohjeen mukaan ”Jälkihuolto voidaan järjestää myös perhehoitona. Perhehoitona toteutettavasta jälkihuollosta tehdään päätös ja perhehoitajan kanssa tehdään määräaikainen toimeksiantosopimus. Perhehoitoa voidaan tarjota myös lyhytaikaisesti esimerkiksi siten, että muutoin itsenäisesti elävä nuori viettää viikonloppuja ja tai loma-aikoja perhehoidossa. Sijaisperhe voi myös toimia jälkihuollon aikana nuoren tukiperheenä.” Ohjeen mukaan ”Jälkihuoltovelvoitteeseen kuuluu myös lapsen tai nuoren vanhempien tai muiden kasvatuksesta vastaavien henkilöiden tukeminen erityisesti sijaishuollon jälkeisessä kotiuttamistilanteessa.” Lisäksi ohjeessa todetaan ”Nuoren sosiaalisia suhteita nuorelle läheisiin ihmisiin tuetaan. Nuoren näkökulmasta esimerkiksi aiemmat perhehoitajat voivat olla läheisiä ihmisiä.”

Perhehoitolain 1 §:n momentissa säädetään, että perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan.

Lapsen etu on lastensuojelua (ja myös jälkihuoltoa) toteutettaessa keskeisin periaate, jonka arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri vaihtoehdot parhaiten turvaavat lapselle muun muassa:

- tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin
- läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet
- taipumuksia ja toivomuksia vastaavan koulutuksen
- turvallisen kasvuympäristön
- itsenäistyminen ja kasvamisen vastuullisuuteen
- mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omissa asioissaan (lastensuojelulaki 4 §)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) työpaperissa (6/2021) kirjoitetaan, että ”Perhehoidossa eläneillä on tarve ja oikeus pysyviin ihmissuhteisiin myös aikuisuudessa. Perhehoidossa muodostuneet ihmissuhteet tarjoavat parhaimmillaan luonnollista tukea opintoihin, työelämään ja parisuhteen rakentamiseen. Aikaisemmin perhehoitajina toimineiden ja sijaissisarusten kannatuksella ja tuella voi olla ratkaiseva merkitys ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemisessa. Siksi

ihmissuhteiden tukemiseen on kiinnitettävä jälkihuollossa erityistä huomiota.”

Aluehallintovirasto toteaa yhdensuuntaisesti THL:n ja perhehoitoliiton näkemyksen kanssa, että itsenäistyvän nuoren kohdalla jälkihuollon tavoitteena voi olla sijaishuollossa syntyneiden ihmissuhteiden ylläpitäminen ja aikuistumisen tuki. Jälkihuollon tukitoiminnot järjestetään ja tavoitteet määritetään nuoren yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteen mukaisesti, jotta nuori voi kokea tavanomaisen nuoruuden samalla tavalla kuin sijaishuolto on mahdollistanut tavanomaisen lapsuuden.

Aluehallintovirasto katsoo, että ns. vuokralaisena asuva nuori on eriarvoisessa asemassa muihin perheessä oleviin (sijoitus)lapsiin ja perheyhteisöön, jota ei voida pitää perhehoitolain perusajatuksen mukaisena. Nuoren sijoituksen ja tuen tarve lakkaa harvoin ”yhdessä yössä”, nuoren tullessa täysi-ikäiseksi. Myös nuoren ”kasvattaminen” ei tavallisesti loppu siihen, kun lapsi täyttää 18-vuotta, jolloin kasvattajan ja vuokranantajan roolit sekoittuvat helposti vuokrasuhteessa ollessa. Tällaista inhimillistä kasvattavaa vuorovaikutusta ja tuen antamista voi olla vaikea erottaa perhehoidossa normaalista kanssakäymisestä. Perhehoidon vahvuus on juuri pitkäaikaisissa kuntouttavissa ihmissuhteissa, jotka tulisi nähdä voimavarana ja panostaa niiden jatkuvuuteen, pysyvyyteen sekä sijoitusprosessin ennakoitavuuteen niin, että lapsi tietää, ettei häntä eroteta hänen elämänsä tärkeistä ihmisistä heti täysi-ikäiseksi tultua, vain hyvinvointialueen käytäntöjen takia.

Myös Tampereen yliopiston Hyvää jälkeä - Jälkihuolto siirtymänä ja aikuistumisen tukena uudistuvassa palvelujärjestelmässä - tutkimushankkeen loppuraportissa (31.1.2024) korostetaan ihmissuhteiden merkitystä sijaishuollon päättymiseen liittyvien muutosten tukena. Hankkeen johtopäätöksissä nähtiin tärkeänä siirtymävaiheeseen panostaminen sijaishuollon päättyessä niin, ettei merkittäviä ihmissuhteita katkaista keinotekoisesti prosessi- ja organisaatiolähtöisistä syistä. Siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen ja itsenäiseen elämään on haastava vaihe nuorelle, joka ei ole saanut elää tavanomaista lapsuutta, ja jonka lapsuudessa hänen tarpeitaan on mahdollisesti laiminlyöty. Nuorilla saattaa esiintyä kuulumattomuuden tunteita, jotka liittyvät siirtymiseen nuoruudesta aikuisuuteen. Yhteiskunnallisten ja kulttuuristen odotusten ristipaineessa olevat nuoret tarvitsevat tukea valinnoilleen ja identiteettiensä kehittymiselle, jota yleensä saadaan läheisverkoston sekä joskus tarpeiden mukaisista erityispalveluista.

Aluehallintovirasto toteaa, että jälkihuoltoa tulee järjestää siinä laajuudessa kuin lapsi tai nuori sitä yksilöllisesti tarvitsee. Tarvetta arvioitaessa huomioidaan lapsen ja nuoren ikä, lapsen ja nuoren erityiset tarpeet, lapsen ja nuoren tarve itsenäistymistä edesauttaviin tukitoimiin sekä muut

yksilölliset tarpeet. Aluehallintovirasto toteaa, että yksistään lapsen (erityisen) tuen tarve ja hoidettavuuden ilmentyminen arjessa ei voi olla jälkihuollon sijoituksen arvioinnissa pelkästään ainut määrittävä tekijä, vaan lapsen etua on arvioitava kokonaisvaltaisemmin. Arvioitaessa onko jälkihuollon perhehoidon sijoitukselle olemassa riittäviä perusteita, on nuoren erityisen tuen tarpeen lisäksi otettava huomioon muun muassa sijaishuollon kesto aika kyseisessä perheessä, kiintymyssuhde perhehoitajiin ja muihin perheen läheisiin, nuoren hyvinvoinnin turvaamisen jatkuvuus sekä nuoren kuntoutumista ja itsenäistymistä edistävät seikat.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian esittelijäneuvos Tapio Rätty otti 27.2.2025 kantaa Jäkälä -lakiwebinaarissa (Jälkihuoltopalveluiden kehittäminen Lapissa -hanke), että jälkihuollossa olevan nuoren asumisvaihtoehtoja arvioitaessa ja asumisen tukea suunniteltaessa on riittävällä tavalla huomioitava itsenäistymässä olevan nuoren yksilöllinen jälkihuollollinen tuen tarve ja hänen elämäntilanteensa kokonaisuudessaan. Hyvinvointialueella on kokonaisvastuu jälkihuollossa olevan nuoren asumisen järjestämisestä. Jos nuori jatkaa asumista (sijoitettuna tai muutoin) vanhassa perheessään tai tukihenkilöperheessä, voi olla mahdollista, että palveluja ja taloudellista tukea on järjestettävä perheelle. Tällainen tuki voi olla sosiaaliohjausta tai vaikkapa ylimääräisten kustannusten korvaamista yhdessä tekemisestä.

Aluehallintovirasto toteaa, että sijoituksen muuttuessa vuokralaissuhteeksi myös perhehoitajan status muuttuu pelkäksi läheiseksi, jolle ei makseta ajankäytöstä nuoren kanssa, esimerkiksi nuoren hoitoneuvotteluihin osallistumisesta. Pelkän läheisen ei tarvitse huolehtia sosiaalihuollon viranomaisyhteistyöstä sekä olla vastuussa tuen antamisessa, esimerkiksi nuoren elämässä tapahtuneissa koettelemuksissa ja vaikeissa ajanjaksoissa. Perhehoitaja luopuu pelkkänä vuokranantajana olleessaan lakisääteisestä oikeudestaan saada muun muassa jälkihuollon vastuutyöntekijän ohjausta ja tukea, perhehoitajalle kuuluvia palveluita, täydennyskoulutusta, työnohjausta ja terveystarkastuksia sekä hän ei kuulu enää työtapaturma- ja ammattitautilain piiriin. Aluehallintovirasto toteaa, että vuokrasopimustilanteessa perhehoitajan rooli ei saa missään tilanteessa jäädä epäselväksi niin nuorelle, kuin perhehoitajalle.

Nuoren asuessa vuokrasopimuksella perhehoitajan kodissa, perhehoitaja ei ole enää toimeksiantosuhteessa hyvinvointialueeseen, jolloin perhehoitolain 10 §:n mukaiset oikeudet ja velvollisuudet eivät ole enää voimassa. Hyvinvointialue ei voi myöskään suorittaa perhehoitolain 22 §:n mukaista valvontaa epäkohtien ilmetessä. Tällöin hyvinvointialueen keinot puuttua nuoren tilanteeseen ovat rajalliset ongelmien ilmetessä puolin tai toisin, esimerkiksi nuoren kokiessa huonoa kohtelua tai nuoren aiheuttaessa häiriötä perhehoitajan luona. Oikeudellisesta näkökulmasta perhehoitajat ja

nuori ovat ongelmien ilmetessä yksin. Aluehallintovirasto näkeekin merkittäviä ongelmakohtia ja riskejä siinä, että nuoren vuokratessa yhtä huonetta entisestään sijaisperheestä, tulisi perhehoitajan (ja nuoren) osata sopia asumisen ja käyttäytymisen säännöistä hyvinkin tarkkaan kirjallisesti. Miten suhtaudutaan muun muassa meluun, päihteisiin, tupakointiin, lemmikkeihin, vierailijoihin ja yhteiskäyttötilojen käyttöön sekä myös vahingonkorvausmenettelyt kannattaa kirjata sopimukseen erikseen. On huomioitava, että perhehoitajat eivät voi nuorelle enää kasvatuksellisesti asettaa sääntöjä ja seuraamuksia (lastensuojelulain ja sosiaalihuoltolain asiakassuhteen nojalla). Myös vakuutus- sekä turvallisuusasiat tulee olla muutettuna tilanteeseen sopiviksi, jossa nuori ei olekaan enää hoidossa perhehoitajalla. Vuokraustoiminta voidaan tulkita myös elinkeinonharjoittamisena, johon vaikuttaa ja jota säätelee oma lainsäädäntönsä ja jolla voi olla vaikutuksia myös perhehoitajana toimimiseen sekä yritys- ja vero-oikeudellisiin asioihin.

Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan vuokrasopimuksen tarjoaminen sopisi parhaiten lähinnä tilanteissa, joissa on jo etukäteen tiedossa, että perhehoitajalla on palveluna käytössään ylimääräinen tila, kuten piharakennus tai itsenäistymisasunto, jossa nuori voisi asua samalla tavalla kuin ulkopuolinenkin vuokralainen. Tämä kuitenkin edellyttäisi, että nuori on täysin itsenäinen ja ei tarvitse perhehoitajalta ollenkaan tukea. Tällöin nuori ei veisi myöskään perhehoitajalta yhtä sijoituspaikkaa.

Aluehallintovirasto katsoo, että asianmukaista olisi, että tuen antamisesta avopalveluna tehtäisiin perhehoitajan kanssa palvelusopimus ja perhehoitajien tekemä työ tunnustettaisiin silloin, kun suhde nuoreen jatkuu. Toimeksiantoisessa perhehoidossa ollutta lasta ei voida asettaa eriarvoiseen asemaan sijoitusmuotonsa takia verrattuna ammatillisessa perhekodissa (tai laitoksen tukiasunnossa) asuvaan, joissa tuskin suostuttaisiin lapsen asumiseen pelkän vuokrasopimuksen varassa ilman (perhekoti- tai laitos-) yritykselle maksettavaa korvausta nuoren ohjauksesta. Sosiaaliviranomaiset eivät voi myöskään yksipuolisesti velvoittaa perhehoitajaa tekemään nuoren kanssa vuokrasopimusta nuoren asumisesta.

Aluehallintovirasto toteaa, että organisaatiolähtöiset tai taloudelliset syyt, kuten mahdolliset säästötoimet, eivät saa olla motiivina ohjata nuorta tekemään ensisijaisesti vuokrasopimus perhehoitajan kanssa. Jälkihuollon järjestämisvelvollisuutta ei voi kiertää vuokrasopimusjärjestelyllä.

Aluehallintovirasto pitää "huoneenvuokrasopimusjärjestelyä" poikkeuksellisenä toimintatapana järjestää nuoren jälkihuollon asuminen. Jos nuorella on tarve jäädä asumaan perhehoitajan luokse, tulee aina ensisijaisesti pohtia jälkihuollon järjestämistä jälkihuollon sijoituksena, jolloin nuoren tuki jatkuu perhehoitajan taholta sekä perhehoitaja saa

asianmukaisen korvauksen tuen antamisesta. Perhehoitolain hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta, jossa voidaan käyttää erilaisia palkkioluokkia. Perhehoitajalla on kuitenkin oikeus saada minimipalkkio, jos nuoren tarvitsevan tuen määrä on pieni. Hoitopalkkion määrässä määritellään nuoren hoitoisuus ja otetaan huomioon nuoren toimintakyky, hoidon sitovuus, vaativuus ja yksilölliset tarpeet. Aluehallintovirasto toteaa, että perhehoitajalla on oikeus saada korvaus palvelusta, jossa hän tarjoaa nuorelle tukea, oli kyse sijoituksesta tai muusta avomuotoisesta (tuki)palvelusta. Muunlainen vapaamuotoinen ja satunnainen yhteydenpito perhehoidon tai jälkihuollon päättymisen jälkeen voi sen sijaan olla vastikkeetonta.

Aluehallintovirasto tähdentää, että juuri 18 vuotta täyttämässä oleva lapsi ei todennäköisesti ole tietoinen oikeuksistaan saada jälkihuollon sijoitus tukitoimena. Lapsen ymmärrys jälkihuollon sijoituksen ja vuokra-asumisen välisistä eroista oikeuksineen ja velvollisuuksineen voi olla hyvinkin puutteellinen. Tästä syystä nuorelle kerrottaessa hänen oikeudestaan hakea jälkihuollon sijoitusta ja muita jälkihuollon tukitoimia, tulee kirjata hyvin tarkkaan. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan nuorelle tulisi antaa aina päätös, jos sosiaaliviranomainen on arvioinut, että jälkihuollon sijoitukselle tai muille asumisen tukipalveluille perhehoitajan kautta ei ole perusteita, mutta nuori haluaa jäädä asumaan sijaisperheeseen (vuokrasopimuksella). Nuoren jäädessä asumaan vuokrasopimuksella perhehoitajan luokse, tulee nuoren jälkihuollon vastuutyöntekijän arvioida säännöllisesti nuoren palveluiden ja tuen tarvetta. Jos nuoren tarve ohjaukseen näyttäytyy suuremmalta kuin on arvioitu, voidaan jälkihuollon sijoitus tai muut tukitoimet aloittaa myös myöhemmin.

Aluehallintovirasto toteaa, että nuoren jälkihuollon palvelujen tarvetta ei voida kiertää sillä, että nuorelta edellyttäisiin lähtökohtaisesti vuokrasopimuksen tekemistä, jos esimerkiksi kaikki kriteerit jälkihuollon sijoitukselle eivät täyty. Valvontaviranomaisilla ei kuitenkaan ole toimivaltaa ottaa kantaa yksittäisten sopimusten asianmukaisuuteen, kunhan sosiaaliviranomaiset ovat ensin huolehtineet, että nuoren palveluntarve on määritelty asianmukaisesti ja nuori on saanut asiassa riittävästi ohjausta ja neuvontaa sekä varmistaneet ja turvanneet nuoren jälkihuollolliset lainsäädännössä säädetyt oikeudet ja oikeussuojakeinot.

Aluehallintovirasto painottaa, että hyvinvointialueella tulisi olla selkeät jälkihuollon prosessit ja toimintaperiaatteet, miten lasta tai nuorta tuetaan sijoituksen jälkeen tilanteissa, joissa lapsi tai nuori haluaa jäädä asumaan entiseen sijaishuoltopaikkaansa. Jälkihuollon suunnittelu olisi hyvä aloittaa jo vuotta ennen sijoituksen päättymistä, ei pelkästään nuoren tarpeiden mukaisten tukitoimien suunnittelun takia vaan, jotta nuorella on aikaa sopeutua tulevaan muutokseen ja hänelle syntyy ennakoitavuuden ja

jatkuvuuden tunne hänen sosiaalityön prosessissaan. Aluehallintovirasto pitää hyvin tyypillisenä tilanteena, että nuori tulee täysi-ikäiseksi kesken koulujen lukuvuoden ja haluaa opiskella sijaishuoltopaikastaan käsin jakson loppuun, koska on kohta valmistumassa. Tällöin oman asunnon hankkiminen muutamaksi kuukaudeksi kyseiseltä paikkakunnalta ei välttämättä ole järkevää, jos nuori on joka tapauksessa muuttamassa paikkakunnalta pois esimerkiksi jatko-opintojen johdosta. Näissä tilanteissa tulee harkita jälkihuollon sijoitusta ensisijaisesti, vaikka nuorella ei olisikaan erityisen tuen tarpeita.

Aluehallintovirasto katsoo puutteelliseksi ja asiakasturvallisuutta vaarantavaksi sen, että Pohteen perhehoidon ohjeessa ei määritellä jälkihuoltanuoren sijoituksen ja asumistarpeen arviointia, eikä muita asumisjärjestelyjä. Ohjeessa ei kerrota, miten ja millä kriteereillä arvioidaan tarve sijoitukselle tai asumiselle entisen perhehoitajan luona vuokrasopimuksella tai muulla järjestelyllä. Ohjeen puuttuminen vaarantaa lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden ja tasapuolisuuden toteutumisen, jos sosiaalityöntekijät arvioivat hyvinkin eri tavalla samankaltaisia jälkihuollollisia tilanteita. Aluehallintovirasto toteaa, että ilman seikkaperäistä ohjetta jälkihuollon soveltaminen saattaa muodostua sattumanvaraiseksi eri sosiaalityön yksiköissä ja työntekijöiden välillä. Perhehoidon jälkihuollon sijoittamisen ohjetta laatiessa ja sovellettaessa on kuitenkin työntekijöille annettava sosiaalihuollon ammattihenkilölle kuuluvaa harkintavaltaa jälkihuollon palveluista päätettäessä sekä varmistettava jälkihuollon palvelujen palveluvalikon monipuolisuus ja joustavuus nuoren yksilöllisen tilanteen ja tarpeiden mukaisesti.

Aluehallintovirasto pitää tärkeänä, että Pohde ryhtyy välittömiin toimiin jälkihuoltokäytäntöjen yhtenäistämiseksi koskien jälkihuollon sijoituksia. Aluehallintovirasto kehottaa Pohdetta omavalvonnallisesti laatimaan ohjeen viipymättä. Aluehallintovirasto toteaa, että Pohde on omavalvonnallisesti havainnut kehittämistarpeena laatia kriteerit perhehoidon jälkihuollon sijoituksille, joten asia ei anna aiheutta aluehallintovirastolle jatkotoimenpiteisiin edellä mainitun ohjauksen lisäksi.

Sovelletut oikeusohjeet

Päätöksessä mainittujen lisäksi;
YK:n lapsen oikeuksien sopimus
Perustuslaki (731/1999) 6 §
Hallintolaki (434/2003) 44 §
Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 5 §, 11 §, 31 §, 32 §, 33 a §, 41 §, 43 § 46 §
Perhehoitolaki (263/2015) 3 §, 5 §, 7 §, 9 §, 10 §, 12 §, 16 § 17 §,

Lastensuojelulaki (417/2007) 2 §, 4 a §, 11 §, 29 §, 32 § 3 mom., 49 §, 50 §, 52 §, 53 §, 54 §, 56 §, 76 a §, 79 §
Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023) 29 §

Muut lähteet

Päätöksessä mainittujen lisäksi;

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 6/2021, Lastensuojelun perhehoidon järjestäminen. Suositukset perhehoidon toimintaohjeiden sisällöiksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 32/2020, Itsenäistymistä ja hyvinvointia tukeva jälkihuolto ja nuorten aikuisten sosiaalityön mallinnus.

Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön. Lastensuojelun keskusliitto, 2016.

Lastensuojelulaki, Käytäntö ja soveltaminen. Tapio Rätty. 5.painos, 2023.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen ei lain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 6 §:n 1 momentin mukaan voi hakea muutosta valittamalla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 43 §:n mukaan lain 38 §:ssä säädettyyn hallinnolliseen ohjaukseen ja kehotukseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Hyväksyntä

Juristi

Pirjo Mäkeläinen

Sosiaalihuollon ylitarkastaja

Saku Vaskivuo

Aluehallintovirasto käyttää sähköistä hyväksyntää, jonka merkinnät ovat asiakirjan lopussa.

Suoritemaksu

Päätös on maksuton.

Jakelu

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, toimialuejohtaja Leena Mämmi-Laukka, jota pyydetään saattamaan ohje tietoon lastensuojelua ja jälkihuoltoa tekeville työntekijöille.

Tiedoksi

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, sosiaalijohtaja Leena Pimperi-Koivisto

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, hankinta- ja valvontajohtaja Arja Heikkinen

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, valvontapäällikkö Elisa Roimaa

Epäkohtailmoituksen tekijä

Perhehoitoliitto

Lisätietoja Lisätietoja antaa tarvittaessa sosiaalihuollon ylitarkastaja Saku Vaskivuo, puh. 0295 016 000 (vaihde)

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Postiosoite: PL 6, 13035 AVI
Puhelinvaihde: 0295 016 000
kirjaamo.pohjois@avi.fi | www.avi.fi

Tämä asiakirja PSAVI/801/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument PSAVI/801/2025 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Mäkeläinen Pirjo 16.07.2025 09:56

Esittelijä Vaskivuo Saku 16.07.2025 09:40